

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Завідувач кафедри

Акулова / Акулова Н.Ю.
(протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ

(повна назва навчальної дисципліни)

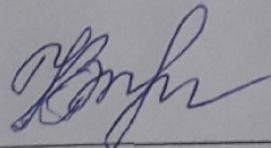
для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>01 Освіта / Педагогіка</u> (шифр і назва галузі)
Спеціальність	<u>014.01 Середня освіта. Українська мова і література</u> (шифр і назва спеціальності)
Освітня програма	<u>Середня освіта. Українська мова і література.</u> <u>Англійська мова і література</u>

Розробники: Н.Ю. Акулова, доцент кафедри української і зарубіжної літератури, кандидат філологічних наук доцент; Н.С. Мажара, асистент кафедри української і зарубіжної літератури

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис)

О.В. Коваль

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Рівень вищої освіти галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 014.01 Середня освіта. Українська мова і література Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література Англійська мова і література	Обов'язковий	
Блоків – 5 у тому числі: курсозна робота – навчальна практика –		Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		I	-
		Лекції	
		16 год.	-
		Практичні, семінарські	
		28 год.	-
		Лабораторні	
	-	-	
	Навчальна практика		
	-	-	
	Самостійна робота		
	46 год.	-	
Тижневих годин 1/2	Вид контролю екзамен		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 44/46

2. Мета освітнього компонента

Метою ОК є формування теоретичного підґрунтя для вивчення майбутніх історико-літературних дисциплін, навичок літературознавчого аналізу художнього твору, що має реалізовуватися через виконання основних завдань: розкриття фундаментальних положень, понять, категорій літературознавчої науки, розвиток практичних умінь і навичок аналізу словесно-художнього твору, які сприяють більш повному й глибокому розумінню ідейно-естетичної специфіки національної та світової літератури.

3. Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування ОК:

– **Інтегральна компетентність.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі філологічної освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів мовознавчої та літературознавчої, а також педагогічної наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

– **ФК 1.** Здатність володіти методологічними і теоретичними основами філологічних наук, методик навчання української мови і літератури, базовими знаннями з української мови, теорії та історії української літератури, методик викладання української мови та літератури.

– **ФК 4.** Здатність розуміти природу художньої літератури як мистецтва слова; природу і світ літературно-художнього твору як головного об'єкта літератури; закономірності літературного процесу; функції художньої літератури; найзагальніші принципи та шляхи дослідження як літературного твору, так і літературного процесу.

– **ФК 5.** Здатність аналізувати тенденції розвитку української літературної творчості, розуміти її філософсько-естетичні основи, особливості літературно-художніх епох, процеси виникнення, становлення й змінності традицій в українській літературі.

– **ФК 9.** Здатність аналізувати епічні, драматичні і ліричні тексти в цілісній єдності та в розрізі поглибленого літературознавчого аналізу окремих аспектів.

– **ФК 10.** Спроможність оцінити комунікативну і/або естетичну значущість художнього тексту; володіння навичками кваліфікованої інтерпретації різноманітних типів текстів, у тому числі й навичками розкривати їх смисл, простежувати зв'язки із культурно-історичним контекстом епохи, враховуючи різні форми і канали передачі й кодування інформації; володіння навичками зіставили мови культур і демонструвати взаємодію мистецтв та використовувати їх у педагогічній діяльності.

4. Результати навчання

Програмні результати навчання (ПРН)

– **ПРН 5.** Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.

– **ПРН 15.** Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції та новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.

– **ПРН 16.** Розрізняє епохи (періоди), напрями, течії, жанри, стилі української і зарубіжної літератури, зокрема англомовної, за їх сутнісними і характеристиками й у взаємодії.

– **ПРН 17.** Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

5. Програма освітнього компонента

Вступ. Програма вивчення обов'язкового компонента «Основи теорії літератури» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта. Українська мова і література» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 014.01 Середня освіта. Українська мова і література». ОК є невід'ємним складником системи фахової підготовки вчителів-філологів та необхідною складовою вивчення таких філологічних дисциплін, як «Теорія літератури», «Теорія і методологія літературознавства», «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Філологічний аналіз тексту».

Освітній компонент розроблено для того, щоб здобувачі вищої освіти мали змогу зрозуміти, системно осмислити і засвоїти основні літературознавчі поняття. Водночас його зміст призначений для відпрацювання навичок компетентного читання, умінь цілісно аналізувати літературно-художній твір, історико-літературний процес чи теоретичний концепт. Після вивчення компонента бакалаври оволодіють необхідним комплексом знань та умінь для подальшої самостійної роботи в галузі літературознавства, навчатися самостійно проводити цілісний поетикальний аналіз, добирати й поєднувати різні методологічні підходи до вивчення та дослідження історико-літературних чи теоретико-літературних явищ. Успішне засвоєння компонента забезпечує ґрунтовну літературознавчу підготовку здобувачів вищої освіти, сприяючи при цьому вихованню загальнолюдської та національної гідності й самосвідомості.

БЛОК I. Літературно-художня творчість і наука про літературу

ТЕМА 1. Вступ. Літературознавство як наука

Предмет і завдання літературознавства. Основні й допоміжні літературознавчі дисципліни (історія літератури, теорія літератури, літературна критика, літературна та літературознавча бібліографія, літературознавча історіографія, евристика, палеографія, археографія, герменевтика, психологія творчості, атрибуція авторства тощо). Зв'язок літературознавства з іншими науками.

Жанри теорії літератури. Жанри історії літератури. Жанри літературної критики.

ТЕМА 2. Специфіка літератури як виду мистецтва

Специфіка мистецтва. Види мистецтва й місце літератури серед них. Предмет і основні функції художньої літератури.

Мистецтво як текст. Класифікація видів мистецтва. Поняття «художня література». Форма буття та «мова» мистецтва літератури.

Специфіка літературно-мистецького пізнання.

ТЕМА 3. Словесно-художній образ

Поняття про художній образ. Ознаки і структура художнього образу. Природа словесно-художнього образу. Види художніх образів.

Поняття «образ» у широкому й у вузькому розумінні. Співвідношення понять «образ автора», «власне автор», «оповідач», «розповідач». Співвідношення понять «герой / антигерой», «персонаж», «характер», «тип». Засоби творення образу людини.

БЛОК II. Принципи класифікації художньої літератури

ТЕМА 4. Основи генології

Поняття літературного роду. Категорії виду, жанру й метажанру. Суміжні змістоформи.

ТЕМА 5. Генезис і родові ознаки епосу

Сутність епічного твору. Категорія на рації. Система епічних жанрів.

Вірш та проза як основні типи художнього мовлення.

ТЕМА 6. Лірика й особливості організації поетичного тексту

Генезис і родові ознаки лірики. Форми вираження авторської свідомості в ліриці. Жанровий поділ лірики. Рима. Строфіка.

Системи віршування (античне (метричне) віршування, силабічна система віршування, тонічна система віршування, силабо-тонічна система віршування).

Поняття про ритм. Семантична функція ритму.

ТЕМА 7. Основні категорії поезики драми

Провідні ознаки драматичного роду. Категорія драматичної дії. Походження і розвиток основних драматичних жанрів.

Жанрова система драми. Організація художнього мовлення драматургом. Сюжетно-композиційна організація драматичних творів. Способи зображення дійових осіб у драматургії.

БЛОК III. Літературний твір

ТЕМА 8. Літературний твір як художнє ціле

Підходи до розуміння структури художнього твору. Єдність форми і змісту в літературному творі. Форма як засіб існування художнього змісту. Загальна характеристика елементів змісту: тематика і проблематика літературного твору; ідея як емоційно-естетична оцінка зображеного; поняття про пафос у літературі, його різновиди.

Мотив як формально-змістовий компонент твору.

ТЕМА 9. Сюжет і композиція літературного твору

Поняття про сюжет: сюжет і фабула; елементи сюжету; позасюжетні елементи. Конфлікт і його види. Композиція літературного твору.

Проблема «сюжет і фабула» в літературознавстві. Типи композиційної організації художнього твору. Композиційні прийоми. Кут зору як одиниця

композиції. Роль над текстуальних і поза сюжетних елементів у розкритті змісту твору.

ТЕМА 10. Художній час і простір у літературному творі

Категорії художнього часу та простору. Їх оприявлення в літературному творі. Класифікація форм часопростору. Історичні різновиди художнього часу та простору.

Форми простору і часу в літературі. Поняття «хронотопу» (за М. Бахтіним). Функції хронотопу в літературі. Обумовленість хронотопу літературним напрямом.

Характер часу та простору в різних літературних родах.

ТЕМА 11. Мова художнього твору

Особливості мови художнього твору. Лексичні засоби виразності в художній мові. Поетичний синтаксис. Звукова організація художньої мови.

Поняття про тропи. Тропи, що ґрунтуються на перенесенні значення. Тропи, в основі яких перейменування предмета або заміна явища. Явище «поєднання тропів» (за О. Потебнею).

БЛОК IV. Літературний процес

ТЕМА 12. Закономірності розвитку й функціонування літератури

Тлумачення категорії «літературний процес». Метод як сукупність найзагальніших принципів художнього мислення. Поняття літературного напрямку, течії, школи. Художній стиль: поняття художнього стилю; стиль автора і стиль твору; стилізація як літературний прийом.

Літературні напрями XVII – XX ст.

Фактори розвитку літературного процесу.

БЛОК V. Основи методології літературознавчого аналізу

ТЕМА 13. Теоретичні й методологічні передумови літературознавчого аналізу

Якості літературно-художнього твору. Науковий розгляд художнього твору та його завдання. Техніка аналізу й особистість літературознавця.

Взаємозв'язок опису, аналізу й інтерпретації.

ТЕМА 14. Принципи і прийоми аналізу літературного твору

Аналіз структури художнього твору. Цілісний аналіз художнього твору. Види допоміжного аналізу.

6. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
БЛОК I. Літературно-художня творчість і наука про літературу													
Тема 1. Вступ. Літературознавство як наука	4	2				2							
Тема 2. Специфіка літератури як виду мистецтва	5		2			3							
Тема 3. Словесно-художній образ	5		2			3							
Разом за блоком I	14	2	4			8							
БЛОК II. Принципи класифікації художньої літератури													
Тема 4. Основи генології	5	2				3							
Тема 5. Генезис і родові ознаки епосу	7		2			5							
Тема 6. Лірика й особливості організації поетичного тексту	7		2			5							
Тема 7. Основні категорії поезики драми	7		2			5							
Разом за блоком II	26	2	6			18							
БЛОК III. Літературний твір													
Тема 8. Літературний твір як художнє ціле	6	2	2			2							
Тема 9. Сюжет і композиція літературного твору	8	2	2			4							
Тема 10. Художній час і простір у літературному творі	6		2			4							
Тема 11. Мова	6	2	2			2							

художнього твору													
Разом за блоком III	26	6	8			12							
БЛОК IV. Літературний процес													
Тема 12. Закономірності розвитку й функціонування літератури	9	4	2			3							
Разом за блоком IV	9	4	2			3							
БЛОК V. Основи методології літературознавчого аналізу													
Тема 13. Теоретичні й методологічні передумови літературознавчого аналізу	8	2	4			2							
Тема 14. Принципи і прийоми аналізу літературного твору	7		4			3							
Разом за блоком V	15	2	8			5							
Усього годин	90	16	28			48							

7. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми лекції та питання, що вивчаються	Кількість годин
1	Літературознавство як наука. 1. Сутність літературознавства як філологічної дисципліни. 2. Структура літературознавства 3. Зв'язок літературознавства з іншими науками 4. Завдання курсу «Основи теорії літератури».	2
2	Вчення про рід і жанр: від античності до сьогодення 1. Поняття літературного роду. 2. Категорії виду, жанру й метажанру. 3. Суміжні змістоформи. 4. Термінологічне різнотлумачення у генериці.	2
3	Літературний твір як художнє ціле 1. Підходи до розуміння структури художнього твору. 2. Єдність форми і змісту в літературному творі. Форма як існування художнього змісту 3. Загальна характеристика елементів змісту.	2
4	Мова літературного твору як засіб комунікації і художня	4

	модель 1. Естетична функція мовлення. 2. Специфіка літературного спілкування. 3. Структура художньої комунікації. 3. Літературна мова і мова художньої літератури: відмінності у структурі, смислі та функціях. 4. Ейдологічна функція художньої мови. 5. Мовлення автора і мовлення дійових осіб. 6. Принцип організації художнього мовлення.	
5	Поняття про літературну творчість 1. Загальна характеристика концептів творчості. 2. Художній таланти. 3. Природа творчого натхнення. 4. Робота письменника над твором. 5. Ідіостиль і стиль літературного твору.	2
6	Літературний процес у теоретично-літературному та історико-літературному контексті 1. Літературне життя, його основні складові та учасники. 2. Синхронний та діахронний виміри літературного процесу. 3. Типологізація літературних явищ, творчості, творів. 4. Проблема періодизації літературного процесу	2
7	Наукові методи і школи в літературознавстві 1. Співвідношення понять науковий метод і наукова школа. 2. Міфологічна школа. 3. Біографічний метод. 4. Філологічний метод. 5. Культурно-історична школа. 6. Психологічна школа. 7. Компаративістика. 8. Феноменологія. 9. Літературна герменевтика. 10. Рецептивна естетика 11. Постколоніальна критика.	2
Разом		16

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю	Кількість годин
1.	Література – мистецтво слова 1. Мистецтво як «текст». 2. Класифікація видів мистецтва. 3. Поняття «художня література».	бесіда, робота зі схемами та текстами	2

	4. Форма буття та «мова» мистецтва літератури		
2.	Образний лад літературно-художнього твору 1. Поняття «образ» у вузькому й широкому розумінні. 2. Співвідношення понять: «образ автора», «власне автор», «оповідач», «розповідач». 3. Співвідношення понять «герой/антигерой», «персонаж», «характер», «тип». 4. Засоби творення образу людини	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
3.	Сутність і основні поняття наратології 1. Поняття «нاراتологія», «нاراتив» і «нاراتор». 2. Арістотель та його розуміння оповіді. 3. Структура оповіді за В. Проппом. 4. Оповідний дискурс Ж. Женета.	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
4.	Генезис і основні родові ознаки лірики 1. Генезис і основні родові ознаки лірики. 2. Підходи до вирішення проблеми класифікації типів ліричних творів. 3. Жанровий поділ лірики за В. Белінським. 4. Специфіка композиційної організації ліричного твору. 5. Поняття про поетичний образ.	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
5.	Основи віршування 1. Поняття «версифікація». 2. Античне (метричне) віршування. 3. Силабічна система віршування. 4. Тонічна система віршування. 4. Силабо-точнічна система віршування.	практичний розбір художніх текстів	2
6.	Драма як рід літератури 1. Жанрова система драми. 2. Організація художнього мовлення драматургом. 3. Сюжетно-композиційна організація епічних і драматичних творів. 4. Способи ображення персонажів і дійових осіб у епічних та драматичних творах.	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
7.	Сприймання літературного твору 1. Критерії художності літературного твору. 2. Проблема адекватності сприймання художнього твору.	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми	2

	<p>3. Поняття про художню комунікацію.</p> <p>4. Емоційна природа сприймання літературного твору.</p> <p>5. Поняття про «співтворчість» читача.</p>	текстами	
8.	<p>Єдність змісту і форми в літературному творі</p> <p>1. Проблема «сюжет і фабула» в літературознавстві.</p> <p>2. Типи композиційної організації художнього твору. Композиційні прийоми.</p> <p>3. Кут зору автора як одиниця композиції.</p> <p>4. Роль над текстуальних і позасюжетних елементів у розкритті змісту твору.</p>	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
9.	<p>Часо-просторові виміри літературного твору</p> <p>1. Форми простору і часу в літературі.</p> <p>2. Поняття «хронотопу» за М. Бахтіним.</p> <p>3. Функції хронотопу в літературі.</p> <p>4. Обумовленість хронотопу літературним напрямом.</p>	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	2
10.	<p>Вірш та проза як основні типи художнього мовлення</p> <p>1. Співвідношення понять: розмовна, літературна та художня мова.</p> <p>2. Лексика художньої мови.</p> <p>3. Поняття про художню стилістику.</p> <p>4. Звукова організація мови (фоніка).</p> <p>5. «Поєднання тропів» за О. Потебнею.</p>	практичний розбір художніх текстів	2
11.	<p>Етапи розвитку літератури нового часу</p> <p>1. Поняття про літературний напрям.</p> <p>2. Літературні напрями XVII ст.</p> <p>3. Літературні напрями XVIII ст.</p> <p>4. Літературні напрями XIX ст.</p> <p>5. Літературні напрями XX ст.</p> <p>6. Літературні напрями кінця XX – початку XXI ст.</p>	бесіда, робота з літературознавчим словником	2
12.	<p>Аналіз та інтерпретація художнього твору</p> <p>1. Загальне поняття про аналіз.</p> <p>2. Різновиди аналізу художнього твору.</p> <p>3. Поняття про інтерпретацію</p>	бесіда, проблемні запитання, робота з літературознавчим словником	2

13-14.	<p>Закономірності та парадокси літературного буття</p> <p>1. Поняття про літературний процес.</p> <p>2. Співвідношення понять «традиція» і «новаторство» в літературі.</p> <p>3. Співвідношення понять «відштовхування» і «суперництво».</p> <p>4. Категорії «запозичення» та «наслідування» та їх різновиди – «пародіювання», «епігонство», «цитування», «репродукція», «ремінісценція», «парафраза», «алюзія», «варіація».</p> <p>5. Розрізнення понять «концентрація» та «розпорошення».</p> <p>6. Поняття про індивідуальний стиль письменника.</p> <p>7. Принципи роботи письменника над літературним твором.</p>	бесіда, робота з літературознавчим словником і художніми текстами	4
Разом			28

9. Самостійна робота

№ з/п	Теми і перелік питань що винесені на самостійне вивчення	
1	Система знань науки про літературу	<p>1. Схарактеризуйте заємозв'язки основних і допоміжних літературознавчих дисциплін.</p> <p>2. Визначте місце давньогрецьких філософів Платона й Арістотеля в розв'язанні основних питань літератури.</p>
2	Жанри теорії, історії літератури та літературної критики	<p>1. Від чого залежить добір жанрів кожною з літературознавчих дисциплін?</p> <p>2. Які вимоги висувають до змісту і структури монографій?</p> <p>3. Які види наукових статей Вам відомі?</p> <p>4. Який жанр містить у собі оцінку, визначення сильних сторін і хиб певного літературного твору чи наукової праці?</p> <p>5. Який жанр є формою рецензування та популяризації твору?</p>
3	Специфіка літературно-мистецького пізнання	<p>1. У чому полягає сутність поняття «мімезис»?</p> <p>2. Чому Платон скептично ставився до мистецтва?</p> <p>3. Як Арістотель розумів відмінність між художнім і науковим мисленням?</p>

	4. У чому полягає недолік концепції мистецтва як символізації?
4.	<p>Вірш і проза як основні типи художнього мовлення</p> <p>1. У чому полягає відмінність між віршованим і невіршованим мовленням?</p> <p>2. Чи можна вважати риму, ритм і метр абсолютними віршоутворюючими факторами? Чому?</p> <p>3. Який рід є основною історичного роману у віршах Л. Костенко «Маруся Чурай»?</p>
5.	<p>Поняття про ритм. Семантична функція ритму</p> <p>1. Що таке ритм? Наведіть приклади ритмічних процесів у повсякденному житті.</p> <p>2. Що є основною ритму у віршах? Чи можна говорити про наявність ритму у прозі?</p> <p>3. У чому полягає семантична функція ритму?</p> <p>4. Як дотримання або порушення ритму впливає на зміст твору</p>
6.	<p>Мотив як формально-змістовий компонент твору</p> <p>1. Чому мотиви вважають формально-змістовим компонентом літературно-художнього твору?</p> <p>2. Які науковці зверталися до з'ясування теоретичних проблем оповідного мотиву?</p> <p>3. Що дає підстави Т. Кушніровій стверджувати, що «мотив є надзвичайно гнучкою в художньому смислі категорією»?</p> <p>4. У чому полягає жанро- і стилетворча роль мотивів у художньому творі?</p> <p>5. Як співвідносяться поняття «мотив», «лейтмотив» і «метамотив»</p>
7.	<p>Характер часу та простору в різних літературних родах</p> <p>1. Які естетичні особливості лежать в основі диференціації епосу, лірики та драми?</p> <p>2. Чому хронотоп ліричних творів характеризується найвищим ступенем умовності?</p> <p>3. Чому хронотоп ліричних творів характеризується найвищим ступенем умовності?</p> <p>4. У чому полягає специфіка часо-просторової організації драматичних творів?</p> <p>5. Як фігура оповідача впливає на хронотоп епічного роду літератури?</p>
8.	<p>Поетика літературно-художнього твору</p> <p><i>Завдання:</i> написати реферат за однією з поданих тем.</p> <p>Вимоги до оформлення реферату: орієнтовний обсяг 10-12 сторінок; формат А-4; шрифт: Times New Roman, № 14; міжрядковий інтервал – 1,5; береги з усіх боків – 2 см. Реферат має обов'язково складатися з</p>

титульного листка, змісту, вступу, основної частини (розкриття змістових складових), висновків і списку використаної літератури.

Тематика рефератів:

1. Мотив як формально-змістовий компонент твору.
2. Екскурс в історію питання та сучасне тлумачення сюжету і фабули.
3. Метафора та її види.
4. Фігури поетичного синтаксису.
5. Світогляд митця і художня творчість.
6. Художнє і наукове пізнання.
7. Поняття «метажанр» у сучасному українському літературознавстві.
8. Літературно-мистецький образ і його види.
9. Художньо-мовленнєва організація літературного твору.
10. Система образів художнього твору.
11. Міфопоетика та її особливості.
12. Проблеми генерики у контексті сучасного літературознавства.
13. Епос як рід літератури.
14. Лірика як рід літератури.
15. Драма як рід літератури.
16. Композиція літературного твору та її особливості.
17. Наукові методи і школи в літературознавстві.
18. Критерії художності літературного твору.
19. Проблема адекватності сприймання літературно-художнього твору.
20. Поняття хронотопу за М. Бахтіним і його значення для літературознавства.
21. Концепти творчості.
22. Сутність і основні поняття наратології.
23. Робота письменника над твором.
24. Літературні типи творчості.
25. Літературний стиль і стильові різновиди.
26. Літературний процес і його парадокси.
27. Розмовна, літературна і художня мова: до проблеми співвідношення.
28. Емоційна природа сприймання художнього твору.
29. Ліро-епос та інші суміжні й міжродові утворення.
30. Засоби контекстуально-синонімічного увиразнення мовлення (тропи).

Творче завдання

1. Написати казку за будь-якою тематикою.
2. Вимоги до оформлення казки: орієнтовний обсяг від 2 до 8 сторінок; формат А-4; шрифт: Times New Roman, № 14; міжрядковий інтервал – 1,5; береги з усіх боків – 2 см. Казка має обов'язково містити не менш ніж

	<p>5 елементів (дій), запропонованих дослідником Володимиром Проппом, який досліджував сюжети народних казок:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Один із членів родини відлучається з дому. 2. Це є порушенням табу (заборони). 3. Заборона порушується. 4. Зловмисник (зла сила) очікує на свою жертву. 5. Зловмисник одержує інформацію про жертву. 6. Зловмисник обманом прагне заволодіти жертвою. 7. Жертва піддається на обман. 8. Зловмисник завдає шкоди. 9. Стає відомо про зникнення чи біду. 10. Герой зважується на порятунок жертви. 11. Герой вирушає на пошук жертви (намір виправити становище). 12. Випробування героя. 13. Герой зустрічає того, хто йому зможе допомогти. 14. Герой здобуває чарівний засіб порятунку (предмет, птах, тварина). 15. Герой прибуває на місце перебування жертви. 16. Герой і зловмисник сходяться у двобої. 17. Герой відчуває допомогу чарівних сил. 18. Герой перемагає зловмисника. 19. Жертва врятована. 20. Герой повертається. 21. Героя переслідують. 22. Герой утікає від переслідувачів. 23. Герой невпізнаним прибуває додому (в іншу країну). 24. Герой зазнає труднощів. 25. Герою пропонують складне завдання. 26. Герой вирішує складне завдання. 27. Героя впізнають. 28. Зловмисника викривають. 29. Герой набуває своєї подоби (стає упізнаним). 30. Зловмисника карають. 31. Герой одружується та посідає трон.
9.	<p>Фактори розвитку літературного процесу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чому літературний процес не варто ототожнювати із поступом, прогресом? 2. Як ідеологія та соціально-історичні обставини впливають на розвиток літератури? 3. Назвіть форми культурної спадкоємності.

	<p>4. Як відбувається включення творчості інонаціонального письменника в літературний процес?</p> <p>5. Які види літературного впливу Вам відомі?</p> <p>6. Чому, на Вашу думку, гармонія традицій і новаторства є запорукою успішного розвитку літератури</p> <p><i>Завдання:</i> створити мультимедійну презентацію за однією із запропонованих тематик.</p> <p>Вимоги до оформлення презентації: орієнтовний обсяг не менше 15-20 слайдів із використанням ілюстративного та цитатного матеріалу.</p> <p><i>Тематика мультимедійних презентацій:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи історико-культурного становлення літератури. 2. Фольклор як синкретична форма творчості. 3. Літературні напрями XVI-XIX століть. 4. Бароко та класицизм: спільне та відмінне. 5. Сентименталізм. 6. Романтизм. 7. Національні риси романтизму у літературах України, Англії та Німеччини. 8. Реалізм і натуралізм: до проблеми співвідношення. 9. Модернізм та його основні теоретичні дискурси (імпресіонізм, символізм, унанімізм, імажизм, та імажинізм, футуризм, акмеїзм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм тощо). 10. Соціалістичний реалізм: розвиток чи занепад? 11. Посмодернізм. 12. П.Сакулін і його рецепція мистецьких напрямів. 13. Внутрішні фактори розвитку літературного процесу. 14. Пародіювання, епігонство та наслідування: розвиток чи гальмування літературного процесу? 14. Суперництво як чинник розвитку літератури. 15. Етапи роботи письменника над художнім твором.
10.	<p>Взаємозв'язок опису, аналізу й інтерпретації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ю. Лотман свого часу зазначив, що ідея твору «Не міститься навіть у вдало дібраних цитатах». Яким чином дослідник літератури може осягнути сутність художнього тексту? 2. Яку роль в описі й аналізі літературно-художньої форми відіграє творче начало? 3. Яку роль в літературознавчому аналізі виконує поняття художньої функції поетичних прийомів? 4. Що виступає унормовуючим фактором літературознавця-

інтерпретатора?

Завдання: написати есе за одним із запропонованих суджень.

Вимоги до оформлення есе: орієнтовний обсяг 2-3 сторінки рукописного формату; 1-2 сторінки формату А-4; шрифт: Times New Roman, № 14; міжрядковий інтервал – 1,5; береги з усіх боків – 2 см.

Тематика есе:

1. Й. Гейзінг влучно помітив, що мистецтво корелює з поняттям гри. На його думку, цей зв'язок оприявнюється вже на лінгвістичному рівні, оскільки поняття гри, «з невеликими відмінностями, охоплюється в більшості сучасних європейських мов словами, що відповідають англійському play». Поміркуйте, наскільки правомірним є погляд на гру як спосіб буття літературного твору.

2. Розмірковуючи над проблемою ненавмисного в мистецтві, П. Валері зазначив: «Якби птах знав, про що він співає, навіщо, співає і що саме в ньому співає, то він би не співав». Що мається на увазі?

3. Зіставте фабулу та сюжет в оповіданні І. Буніна «Легкий подих». Визначте порушення фабульної послідовності у творі та його мету. Перегляньте короткометражний фільм Ольги Бабак за мотивами однойменного оповідання. Як літературний текст відрізняється від кінострічки? Поміркуйте, чим це зумовлене.

4. «Що значить бути правдивим на сцені? Хіба це значить показувати речі такими, якими вони бувають в природі? Аж ніяк. Правдиве в такому розумінні було б лише банальним. Що ж таке сценічна правдивість? Це – відповідність дій, розмов, обличчя, голосу, рухів, жестів дії ідеального зразка, створеного уявою поета і часто перебільшеного актором». Прокоментуйте наведене судження з трактату Д. Дідро «Парадокс про автора».

5. Поясніть думку сучасних літературознавців про те, що опис та аналіз літературного твору не є суто механічною справою, навпаки, вони мають творчий характер. Наведіть конкретні приклади із власної аналітичної практики.

6. О. Скафтимов наголошував, що літературознавча інтерпретація повинна бути послідовно і неухильно аналітичною та іманентною творові. Спираючись на конкретні приклади, прокоментуйте цю думку.

7. В. Халізеєв зазначає, що контекст літературно-художньої творчості надзвичайно широкий і, хоча розмаїття контекстів не завжди досягається письменником, врахування цього є надзвичайно важливим для літературознавця. Що має на увазі науковець?

8. Поміркуйте над судженням Б. Пастернака: «Метафоризм –

естественное следствие недолговечности человека и надолго задуманной огромности его задач, при этом несоответствии он вынужден смотреть на вещи по-орлиному зорко и объясняться мгновенными и сразу понятными озарениями. Это и есть поэзия. Метафоризм – стенография большой личности, скоропись ее духа».
---

10. Методи навчання

Під час лекційних і семінарських занять використовуються такі методи: пояснювально-ілюстративний; проблемний; частково-пошуковий (евристичний); словесні (лекція, розповідь, бесіда, навчальна дискусія); наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження); практичні (конспектування, науково-критичний аналіз художніх текстів); організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; контролю та самоконтролю у навчанні.

11. Форми і методи контролю

Перелік тем, які будуть включені для оцінювання результатів навчання на певному етапі проведення контролю, відповідає блокам програми освітнього компонента.

Методи: проблемна лекція, оглядова лекція, семінар-дискусія, кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій), презентації, хмара тегів, пошуково-дослідницькі проекти

Форми контролю: Усна та письмова, у тому числі: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, тестовий контроль, практична робота з художніми текстами та літературознавчим словником, презентації, виконання творчих індивідуальних завдань під час практичних занять, проведення поточного контролю, контролю виконання завдань самостійної роботи, періодичного контролю (перша та друга контрольні точки), оцінювання підсумкового (семестрового) контролю.

12. Критерії оцінювання відповідно до видів контролю

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького <https://drive.google.com/file/d/1HWL9vuhcizztkaC6wgF-zXhr43uGR1W0/view> та Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького <https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTijWRX/view>.

Загальна система оцінювання курсу	За семестр проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): КТ =
--	--

ПК + ПКР. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{\text{ср}}$) за діяльність здобувача вищої освіти на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{\text{ср}}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $\text{ПК} = (X_{\text{ср}}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності здобувача на всіх заняттях $X_{\text{ср}} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $\text{ПК} = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) здобувачем отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $\text{КТ} = \text{ПК} + \text{ПКР} = 16 + 30 = 46$ (балів).

Здобувач має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.

Підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг за освітнім компонентом (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $\text{ЗР} = (\text{ПО} + \text{Е}) / 2$

Практичні заняття

«5» – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно оперує літературознавчою термінологією. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки й узагальнення, вільно оперувати літературними фактами та відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому допускаються окремі несуттєві

	<p>неточності та незначні помилки. Правильно визначає більшість літературознавчих термінів. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі не суттєві помилки, формувати висновки й узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – здобувач у цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно визначає половину літературознавчих понять і термінів. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно називає лише окремі літературознавчі поняття і терміни. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Здобувач, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен за цим освітнім компонентом.</p> <p>Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення здобувача вищої освіти до підсумкового контролю.</p>

13. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П.В. Вступ до літературознавства: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
2. Галич О.А. Вступ до літературознавства: підручник для студ. вищ. навч. закл. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. 288 с.
3. Дубенко О. Порівняльна поетика: типологічний та перекладознавчий аспекти. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 532 с.
4. Мажара Н.С. Дифузія жанрів як ознака генологічної моделі мемуаристики. *«Молодий вчений»*. Херсон: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика», 2015. № 3 (18) березень. С. 117-120.

5. Нешко С.І. Вступ до літературознавства: конспект лекцій. Х.: УкрДУЗТ, 2019. 45 с.

6. Павленко М. Вступ до літературознавства: посібник-хрестоматія. Умань: АЛМІ, 2017. 320 с.

7. Родіонова І.Г. Вступ до літературознавства: навчально-методичні рекомендації для студентів філологічних факультетів ВНЗ. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. 56 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

8. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доп. Львів: Літопис, 2002. 831 с. (Слово. Знак. Дискурс).

9. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. К.: Смолоскип, 2008. 360 с

10. Безпечний І. Теорія літератури. К.: Смолоскип, 2009. 388 с.

11. Бовсунівська Т.В. Основи теорії літературних жанрів: монографія К.: ВПЦ «Київський університет», 2008 519 с.

12. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.

13. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: підручник / за наук. ред. О. Галича. К.: Либідь, 2008. 486 с.

14. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич : Відродження, 2008. 488 с.

15. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2010. 253 с. (Серія «Альма-матер»).

16. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.

17. Літературознавча енциклопедія: у 2 томах / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007. 462 с.

18. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. К.: ВЦ «Академія», 2006. 752 с.

19. Моклиця М. Основи літературознавства / М Моклиця. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002 . 192 с.

20. Наєнко М. Історія українського літературознавства: підручник. К.: ВЦ «Академія, 2001. 360 с.

21. Нич Р. Світ тексту: постструктуралізм і літературознавство / Пер. з польськ. О. Галета. Львів: Літопис, 2007. 316 с.

22. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2002. 679 с.

23. Пахаренко В.І. Основи теорії літератури. К.: Генеза, 2007. 296 с.

24. Поліщук В. Герой, персонаж, актант, актор – розмежування термінів: На матеріалі малої прози В. Назаренка. *Слово і час*. 2001. С. 48-56.

25. Сивокінь Г. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій. К.: Фенікс, 2006. 304 с.

26. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.

27. Ференц Н.С. Основи літературознавства: підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. К.: Знання, 2011. 431 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

28. Бібліотека діаспори Літературознавство. URL: <http://diasporiana.org.ua/category/literaturoznavstvo/>
29. Бібліотека українських підручників. URL: <http://pidruchniki.ws/>
30. Віртуальний підручник з української літератури. URL: <http://eureka.ucoz.ua/index/0-29>
31. Електронна бібліотека української літератури. URL: <http://ukrlib.com>
32. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
33. Онлайн-бібліотека аудіокниг. URL: <https://sluhay.com.ua>
34. Публічна електронна бібліотека української художньої літератури. URL: <http://ukrlit.vn.ua>
35. Exlibris: українська електронна бібліотека. Історія, публіцистика, художня література. URL: <http://exlibris.org.ua>
36. Книги журнали статті. URL: <http://www.ukrlib.com/>